

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

06.04.2022

м. Київ

№ 101

Про підсумки виконання Секцією
суспільних і гуманітарних наук
НАН України цільових програм
наукових досліджень НАН України
в 2019-2021 рр.

Установи Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України у 2019-2021 рр. виконували цільові програми наукових досліджень НАН України «Становлення нової якості життя», Соціально-економічний розвиток України в умовах глобальної нестабільності», «Соціокультурний простір України у формуванні національної стратегії: територіальні ідентичності, ідентифікаційні символи, ментальні практики», «Суспільний ідеал і політичні інтереси в Україні».

У реалізації програм взяли участь 17 установ Секції, які виконали 65 наукових проєктів, об'єднаних у 16 проблемно-тематичних блоків.

Заслухавши інформацію віцепрезидента НАН України, голови Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академіка НАН України С.І.Пирожкова про основні наукові і практичні результати, одержані в результаті їх виконання, Президія НАН України відзначає, що завдяки реалізації зазначених програм отримано вагомі теоретичні і прикладні здобутки у дослідженні сучасного стану і перспектив розвитку українського суспільства, виробленні концептуальних підходів до розв'язання державою нагальних проблем у політичній, економічній і культурній сферах.

Реалізація зазначених програм дала змогу впровадити наукові результати у вигляді аналітичних та прогностичних матеріалів, проєктів нормативних актів, рекомендацій із суспільно значущих питань щодо практики діяльності вищих органів державної влади і управління України, профільних комітетів Верховної Ради України, міністерств і відомств.

У результаті виконання програми «Становлення нової якості життя» (керівник – академік НАН України Е.М.Лібанова) обґрунтовано набір індикаторів оцінювання якості життя населення та на його основі розроблено пропозиції щодо пріоритетних напрямів державної політики

для забезпечення підвищення якості життя населення. За цією програмою 7 установ Секції виконали 16 наукових проєктів, об'єднаних у 3 тематичних блоки: «Забезпечення соціальної справедливості», «Досягнення сталого економічного зростання», «Підтримання екологічної рівноваги».

Розроблено систему демографічних показників якості життя, які характеризують ситуацію у сфері народжуваності, шлюбно-сімейних відносин, здоров'я, смертності населення та міграції; систему показників якості життя, які характеризують ситуацію у сферах, що безпосередньо впливають на демографічні процеси (матеріальне становище, зайнятість та освіта); методичні підходи до розрахунку інтегрального індексу якості життя населення. Визначено концептуальний підхід до формування соціальних стандартів життя населення, в основі якого лежать принципи пріоритету соціальних потреб індивіда, соціальної справедливості та заохочення до трудової діяльності.

Оцінено якість життя у різних за структурою економіки та географічному розташуванню країнах. Створено індикатор, що характеризує енергетичну ефективність макроекономіки. Оцінено енергетичну ефективність окремих національних економік. Розроблено методичні положення щодо оцінювання якості життя населення відповідно до ефективності використання національними економіками первинних енергетичних ресурсів.

Побудовано імітаційну модель впливу стандартів нової якості життя на макроекономічні процеси в Україні; обґрунтовано рекомендації щодо розроблення та вибору найбільш доцільного сценарію переходу до стандартів нової якості життя в Україні; обґрунтовано вибір та запропоновано дорожню карту реалізації найбільш доцільного сценарію впровадження соціальних стандартів нової якості життя в умовах подолання економічної кризи.

Дано визначення соціальних імпаکت-інвестицій, їхніх ознак та атрибутів; показано місце імпакт-інвестування серед інших видів та форм соціального інвестування; представлено сучасний формат екосистеми соціального інвестування, де державний сектор стає каталізатором зі створення сприятливого нормативного середовища, заохочення до більшої прозорості та ухвалення конкретних заходів для розвитку ринку соціальних інвестицій. Розроблено методичку з оцінювання соціальних інвестицій, яку було апробовано із застосуванням результатів реалізації пілотного проєкту Міністерства соціальної політики України «Рука допомоги».

Оцінено новітні зміни у формах, характері, умовах праці, захищеності працівника під впливом цифрових трансформацій; здійснено систематизацію проблем, перешкод та ризиків забезпечення основних вимог гідної праці для становлення нової якості трудового життя (ЯТЖ); створено методичку визначення інтегрального показника ЯТЖ та проведено її апробацію; проаналізовано основні чинники зміни

рівнів ЯТЖ і його складових; розроблено пропозиції та рекомендації з удосконалення управління сферою праці й становлення нової якості трудового життя в умовах цифровізації економіки.

Здійснено оцінювання спроможності забезпечення якості життя на основі аналізу розвитку видів економічної діяльності Донецької та Луганської областей за 2018-2020 роки на визначених територіях; визначено потреби в забезпеченні наявних трудових ресурсів робочими місцями з гідним рівнем оплати праці та надано рекомендації щодо створення нових робочих місць й підготовки трудових ресурсів для розвитку економіки областей; розроблено матрицю стану і перспективи розвитку видів інфраструктури в контексті реалізації регіональних стратегій та забезпечення нової якості життя.

Обґрунтовано організаційно-економічний механізм соціальної взаємодії виробників і споживачів продовольства та розподілу сфер відповідальності між ними для підвищення якості життя на основі формування в Україні локальних систем солідарного сільського господарства. Розроблено модель прямого маркетингу у сфері продовольчого забезпечення, що сприятиме виробництву та споживанню якісних і безпечних продуктів харчування, оздоровленню місцевої економіки та навколишнього середовища. Сформульовано пропозиції щодо впровадження цільової програми стимулювання створення таких моделей, опрацьовано її складові та поетапний алгоритм дій з її реалізації.

Обґрунтовано теоретичні засади та практичні аспекти поняття екологічної безпеки в парадигмі якості життя; запропоновано методичні підходи й розроблено методичні рекомендації з оцінювання екологічної безпеки як складової якості життя на субрегіональному рівні адміністративно-територіального поділу в транскордонних умовах; проведено компаративний аналіз екологічної безпеки як складової якості життя на прикладі прикордонних субрегіонів України та Польщі.

Органам державної влади надіслано 45 аналітичних матеріалів, зокрема щодо: коригування цільових орієнтирів індикаторів Цілей сталого розвитку України до 2030 року; основних положень Стратегії людського розвитку; пріоритетних напрямів державної політики у сфері підвищення якості життя населення; реформування національної системи надання соціальних послуг; прогнозування необхідних обсягів витрат на місцеві програми соціального захисту; особливостей здійснення розподілу доходів в Україні; екологічних та соціальних детермінант покращення якості життя населення в регіонах.

У результаті виконання програми «Соціально-економічний розвиток України в умовах глобальної нестабільності» (керівник – академік НАН України В.М.Геєць) виявлено основні причини перетворення нестабільності в іманентну характеристику глобальної соціально-економічної динаміки, визначено зміст і форми впливу глобальної нестабільності на соціально-економічний розвиток України,

розроблено нові підходи до вирішення актуальних проблем забезпечення стійкого розвитку. За програмою 6 установ Секції виконали 13 наукових проєктів, об'єднаних у 3 проблемних розділи: «Глобальна нестабільність і її вплив на соціоекономічний розвиток України», «Ключові опори забезпечення динамічної рівноваги соціоекономічного розвитку України», «Механізми забезпечення динамічної рівноваги соціоекономічного розвитку у різних видах і сферах діяльності».

Визначено необхідні зміни у загальному механізмі стабілізації соціально-економічного розвитку, виявлено головні чинники, що впливають на рівень стабільності та розроблення заходів з корекції стабілізаційних механізмів. З'ясовано основні складові загального механізму стабілізації економіки України, а також вплив на стабільність інформаційно-цифрової реіндустріалізації господарства. Виявлено нові інструменти стабілізаційного впливу на циклічну економічну динаміку та чинники протидії дивергенційним тенденціям у євроінтеграційних процесах.

На основі аналізу динаміки розвитку, глибини та тривалості кризи, структурних змін в економіках провідних країн світу та тих, що розвиваються, сформульовано методичний підхід до оцінювання структурних дисбалансів в економіці країни у цілому та її реального сектору. Розроблено аналітичне забезпечення для визначення та оцінювання впливу дисбалансів та диспропорцій реального сектору на його адаптаційний потенціал.

Окреслено новітні тренди розвитку машинобудування у розрізі регіонів світу та провідних країн-виробників машинобудівної продукції. Проведено комплексну діагностику ключових тенденцій розвитку машинобудування в Україні. Визначено місце України серед країн ЄС за рівнем розвитку машинобудування. Побудовано кореляційно-регресійні моделі залежності ВВП України від обсягів експорту та імпорту продукції машинобудування. Визначено виробничу спеціалізацію (за видами виробництва) машинобудівних ТНК в Україні та їх частку в основних соціально-економічних результативних показниках діяльності цього сектору промисловості.

Розкрито роль військово-політичної кризи та коронакризи у формуванні міграційних потоків. Визначено детермінанти міжнародної освітньої міграції у змістовно-логічному та ієрархічному вимірах. Виявлено трансформацію впливу грошових переказів на їх отримувачів в умовах військового конфлікту та пандемії COVID-19. Визначено основні напрями міграційної політики держави в умовах глобальної нестабільності та спричиненої пандемією трансформації міграційних процесів.

Здійснено емпіричну оцінку технологічного розриву між Україною та розвиненими країнами ЄС. Обґрунтовано, що подолання технологічних розривів не є суто інженерною чи фінансовою

проблемою, а потребує створення нової, орієнтованої на інновації промислової екосистеми, яка поступово формується у процесі коеволюції технологій і соціуму.

Розроблено науково-методичний підхід до оцінювання впливу цифровізації на сталий розвиток, побудований на багатомірному статистичному аналізі і системній динаміці, та з його використанням виконано оцінювання такого впливу у групах країн з різними технологічними укладами і в Україні. Визначено основні напрями створення техніко-технологічної бази цифрового розвитку українського суспільства як основи подолання деструктивного впливу глобального технологічного розриву. Обґрунтовано механізми стимулювання технологічних інновацій в промисловості як чинник стабілізації соціально-економічного розвитку.

Сформульовано принципи, пріоритети, напрями та інструменти державної соціально-економічної політики з мінімізації асиметрії українського ринку праці, обумовленої глобальними ризиками. Здійснено оцінювання глибини та ризиків інформаційної асиметрії у пропозиції робочих місць в умовах глобальної нестабільності та конкуренції за робочу силу. Розроблено сучасний прикладний інструментарій збору, інтеграції та оцінювання різнорідних даних задля визначення структурних особливостей пропозиції українського ринку праці; сформовано системи інструментів перекладу недержавних та державних класифікаторів у сфері інформації про робочі місця.

Здійснено модельну ідентифікацію проблем розвитку освітньої та наукової діяльності в Україні порівняно з провідними країнами світу. Визначено, що Україна характеризується спадною віддачею від використання ресурсного потенціалу освіти та науки. На основі SWOT-аналізу освітньої та наукової діяльності в Україні обґрунтовано напрями підвищення їхнього позитивного впливу на соціально-економічний розвиток країни. Розроблено організаційно-економічний механізм інтеграції освіти, науки та бізнесу на основі формування інноваційної екосистеми навколо університетів.

За результатами досліджень до органів державної влади надіслано 35 аналітичних матеріалів, зокрема щодо: впровадження інструментів і механізмів стабілізації соціально-економічного розвитку; напрямів та шляхів забезпечення комплементарності цифрових та соціально-економічних перетворень як умови стабільного розвитку; технологічних розривів та шляхів їх подолання в умовах глобальної нестабільності; становлення смарт-промисловості в контексті сталого розвитку; методичних підходів до оцінювання дисбалансів розвитку реального сектору у розрізі видів промислової діяльності; організаційно-економічного механізму інтеграції освіти, науки та бізнесу за моделлю університету 4.0. Розроблено проєкт Закону України «Про створення та функціонування територій пріоритетного розвитку в Донецькій та Луганській областях».

Опубліковано монографії «Феномен нестабільності – виклик економічному розвитку» (академік НАН України В.М.Геєць), «Комплементарність інформаційно-цифрових і соціально-економічних перетворень як умова стабільного розвитку суспільства» (за ред. академіка НАН України А.А.Гриценка).

За результатами виконання програми «Соціокультурний простір України у формуванні національної стратегії: територіальні ідентичності, ідентифікаційні символи, ментальні практики» (керівник – академік НАН України В.А.Смолій) комплексно досліджено особливості процесу формування цілісного соціокультурного простору України як стратегічного завдання національної безпеки держави та суспільної консолідації нації. У рамках програми 9 установ Секції виконали 19 наукових проєктів, об'єднаних у 5 тематичних блоків: «Дослідження кордонів та прикордоння в системі сучасного соціогуманітарного знання», «Еволюція просторової організації України», «Особливості соціокультурної ідентифікації в умовах трансформаційної динаміки та геополітичних криз», «Пограничний соціум як соціокультурний феномен», «Соціокультурний простір України в контексті стратегії національної безпеки».

Вивчено основні тенденції просторового розвитку українських пограничних регіонів в історичній ретроспективі, виявлено закономірності динаміки процесів просторових трансформацій і деформацій та специфіки територіальних і регіональних ідентичностей на порубіжжі. Проаналізовано феномен прикордонної культури та ментальності пограничних соціумів. Репрезентовано можливі шляхи мінімізації конфліктності у «проблемних» регіонах та стратегії формування регіональної політики на засадах сталого розвитку самобутності регіонів.

Проаналізовано політико-економічні та соціокультурні процеси Українського фронтиру у добу пізнього середньовіччя як території взаємного зближення та взаємопроникнення західних та східних цивілізацій, поширення і циркуляцію стереотипів, упереджень, міфологем з цього питання. Показано багатогранність та розмаїття культур, взаємозв'язки та взаємовпливи, протистояння та співіснування на Великому кордоні між Заходом і Сходом. Розглянуто вплив конфлікту між осілими та кочовими народами на міждержавні взаємини, процеси державотворення й національні ідентифікації.

Досліджено комплекс соціальних комунікацій на українсько-російському прикордонні як контактно-конфліктної зони у XVI–XVIII ст. Простежено особливості просування українського населення на схід і формування регіонів Слобожанщини та Степової України, природу українсько-російських стосунків та особливості взаємосприйняття українців і росіян в цей період.

Здійснено комплексний аналіз змісту та динаміки ціннісних орієнтацій населення Сходу та Півдня України, його суспільної поведінки і суспільних практик в сучасних умовах. Підготовлено комплекс рекомендацій щодо розроблення та втілення державної політики захисту та культивування об'єднаних національно-громадянських цінностей. Обґрунтовано, що вирішення завдань національної консолідації суспільства разом з подоланням бідності, корупції та зменшення впливу олігархів й іноземних держав на політичні, економічні та соціокультурні процеси має стати пріоритетом діяльності всіх інститутів держави і громадянського суспільства.

Проаналізовано інтерпретації російсько-українського конфлікту та його вплив на міжнародні відносини в академічних і експертно-аналітичних колах низки зарубіжних країн. Розглянуто рекомендації авторів аналізованих праць урядовцям і політикам власних країн. Простежено вплив наданих рекомендацій на зовнішньополітичні орієнтації у відповідних країнах та його прояви в практичній політиці й громадській думці.

Досліджено правове регулювання миротворчої діяльності ОБСЄ та ЄС. Сформульовано висновки і пропозиції щодо напрямів налагодження співробітництва України з цими та іншими міжнародними організаціями у сфері відновлення територіальної цілісності України. Проаналізовано міжнародний досвід залучення зовнішніх донорів до відбудови постконфліктних територій.

Вивчено історичні процеси формування українсько-білоруського кордону, сучасний стан і перспективи українсько-білоруських відносин. Проаналізовано проблемні питання розвитку етнічної ідентичності населення українсько-білоруського пограниччя, значення кордону в щоденних практиках мешканців прилеглих територій.

Досліджено історичний досвід міжетнічного протистояння на порубіжжі українських земель у середині ХХ ст., місце пам'яті та розвитку української геральдики як ідентифікаційних символів націєтворення. Залучено до міжнародного наукового обігу важливі картографічні, статистичні, наративні, історіографічні, архівні документи, що характеризують загальний контекст прикордонного міжетнічного протистояння та українські втрати напередодні та в часи Другої світової війни на теренах сучасної Волинської області.

Визначено етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення на угорсько-українському пограниччі. Розглянуто вплив депортаційних і оптаційних процесів на соціально-демографічну структуру населення Закарпаття, його мовно-культурні особливості. Досліджено образ угорсько-українського прикордоння в уявленнях його мешканців, медійних дискурсах на місцевому та державному рівнях в Україні та Угорщині. Проаналізовано різноманітні вектори сучасного транскордонного співробітництва між Україною та Угорщиною.

Проаналізовано суспільно-політичні, соціокультурні та лінгвокультурні трансформації у середовищі етнорелігійних та конфесійних меншин східного походження (кримські татари Херсонщини, турки-месхетинці, поволзькі татари, євреї, в'єтнамці, вайшнави), що відбуваються у контексті новітніх викликів у суспільно-політичному житті України, а також зміни у структурі ідентичностей цих міноритарних спільнот.

Органам державної влади надіслано 27 аналітичних матеріалів, зокрема: аналітичні доповіді «Соціогуманітарні чинники просторового розвитку України: ціннісно-смыслові засади національної стратегії», «Інтерпретації російсько-українського конфлікту та євроатлантичної орієнтації України в західних наукових і експертно-аналітичних працях», «Етнорелігійні та конфесійні меншини в соціокультурному просторі України», «Відродження постконфліктних територій: світовий досвід і Україна», «Контроверсійні практики розвитку прикордоння: світовий досвід узгодження суперечностей».

Підготовлено 11 монографій, зокрема: «Формування цілісного соціокультурного простору України як складова консолідаційних національних стратегій» (член-кореспондент НАН України Л.А.Дубровіна та ін.), «Територіальна ідентичність українського пограниччя: історичні витоки та геополітичні впливи» (член-кореспондент НАН України Я.В.Верменич), «Культурний простір української історіографії у світлі радянської та соціокультурних трансформацій ХХ – початку ХХІ ст.» (член-кореспондент НАН України О.А.Удод, член-кореспондент НАН України О.В.Ясь), «Ієрархія цінностей серед населення Сходу та Півдня України: етнополітичний аспект в умовах російської агресії» (д.політ.н. В.Войналович та ін.), «Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення» (д.і.н. І.Я.Соляр та ін.).

За результатами виконання програми «Суспільний ідеал і політичні інтереси в Україні» (керівник – член-кореспондент НАН України О.О.Рафальський) ґрунтовно досліджено функціонування українського суспільства як системи у взаємодії з її головними регулюючими елементами, якими є політична влада і державне управління. У рамках програми 9 установ Секції виконали 17 наукових проєктів, об'єднаних у 5 тематичних блоків: «Теоретичне осмислення і концептуалізація категорій "суспільний ідеал" і "політичний інтерес"», «Суспільні прагнення і соціальна та політична дійсність», «Суб'єктивність політичного інтересу в Україні», «Політичний менеджмент в Україні», «Перспективи підпорядкування політичного процесу суспільним інтересам».

Досліджено теоретичну рефлексію проблематики співвідношення суспільних ідеалів та політичних інтересів. Проаналізовано зміст, причини появи та еволюцію концепції «національного інтересу», можливості і доцільність її наукового використання та адаптації для

потреб України. Розкрито специфіку формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства, досліджено особливості функціонування суспільних інститутів як суб'єктів формування і трансляції суспільного ідеалу й роль медіа в суспільному осмисленні національної візії спільного минулого та майбутнього.

Розроблено теоретико-методологічний інструментарій дослідження феномену суспільного ідеалу в аксіологічному аспекті. Проаналізовано інтелектуальні стратегії сучасного світу, у яких задіяний принцип взаємозв'язку загальнолюдських, національних, регіональних цінностей та увиразнюється суперечлива природа цих процесів. Обґрунтовано, що вибір суспільного ідеалу правової держави для України одночасно є і цивілізаційним вибором. Саме цінності права мають сприяти стабілізації демократичних інституцій та розвитку ліберального громадянського суспільства в Україні.

З'ясовано зміст актуального для українського суспільства національно-центричного суспільного ідеалу як знакового культурного та інтелектуального складника у формуванні української політичної нації. Доведено, що виразниками «суспільного ідеалу» є провідні інтелектуали, які вибудовують парадигму української ідентичності, котра з роками перетворюється на консолідуючий моноліт, здатний витримати руйнівні натиски імперських ідеологем, спрямованих на нівеляцію українства як самобутньої нації. Визначено, що у справі збереження і утвердження української ідентичності вирішальною стає роль історичних джерел, культурної спадщини, науки, української мови.

Розкрито інтерпретаційний потенціал інтелектуальної історії для студіювання суспільних ідеалів українського майбутнього, сформульовано науково-практичні рекомендації щодо політики знання та культурної політики, скерованих на вироблення базових засад мислення українських громадян, передусім для адекватного сприйняття сучасних суспільних ідеалів на тлі великої та складної історії нашої країни. З'ясовано, як постають, видозмінюються і побутують суспільні ідеали майбутнього з виключною увагою до розмаїтих проєкцій ідей, концептів, ціннісних настанов, етичних норм, пізнавальних уявлень, культурних уподобань, зацікавлень і громадських устремлінь у текстах й практиках діючих генерацій інтелектуалів ХХ – початку ХХІ ст.

З'ясовано зміст ідеї Європи як комплексу смислів, орієнтирів та настанов, необхідних для досягнення європейських стандартів суспільного життя. Проаналізовано досвід реалізації конструктивних настанов ідеї Європи у західних та українських контекстах. Простежено процес становлення європейських цінностей як чинника перетворень суспільного життя в Україні, виявлено ілюзії/реалії європейської самоідентифікації в українській суспільній свідомості. Проілюстровано можливості ЄС як механізму і стандартів життєзабезпечення населення у рамках реалізації потенціалу «ідеї Європи».

Проаналізовано причини суспільних конфліктів, їх гостроту, тривалість та наслідки. Встановлено причини суперечностей між суспільними потребами, очікуваннями населення та корпоративними інтересами внутрішніх і зовнішніх політичних акторів. Визначено умови мінімізації негативних наслідків суспільних конфліктів у країнах світу (на прикладах США, ФРН, Франції, Греції, Нідерландів) й можливості адаптації їхнього позитивного досвіду для українських реалій і потреб.

Досліджено особливості виборчого процесу в Україні у 2019 році, які зумовили більший методологічний наголос на взаємному доповненні контентних і соціологічних даних при аналізі їх перебігу та підсумків. Проаналізовано ступінь адекватності виборчих програм учасників президентських та парламентських перегонів суспільним очікуванням, й навпаки, здатність виборців всебічно і критично оцінювати реальність цих програм. Спрогнозовано оцінку подальшого руху України щодо вирішення її найбільших проблем та утвердження у глобальному просторі.

Встановлено чинники, якими визначається брак суспільної довіри до вітчизняного політикуму (відсутність суттєвих змін, спрямованих на розв'язання наявних проблем і здійснення реформ, очікуваного перезавантаження влади та оновлення принципів її діяльності, системної боротьби з корупцією, деолігархізації влади, реформи правоохоронних органів та судочинства, забезпечення економічного зростання і добробуту населення, ефективних заходів протидії поширенню пандемії коронавірусу).

Розроблено комплекс пропозицій стосовно виведення суспільства із кризового стану: утвердження довіри населення до влади; злам олігархічної системи; розвиток дієвого громадянського суспільства; забезпечення громадського контролю за діяльністю політичних лідерів, інститутів та органів влади; виведення на належний якісний рівень судової системи; вкорінення демократичних цінностей у свідомість і політичну поведінку людей, в практику діяльності влади; налагодження продуктивної комунікації влади з громадськістю; активізація роботи державних органів, відповідальних за інформаційну політику; підвищення рівня політичної культури і освіти.

Органам державної влади надіслано 38 аналітичних матеріалів, зокрема: аналітичні доповіді «Формування суспільного ідеалу в умовах глобалізованого світу та інформаційного суспільства», «Динаміка трансформацій уявлень про суспільний ідеал в українському суспільстві», «Суспільні потреби та політична доцільність: досвід розв'язання суперечностей у країнах світу», «Політичне поле України у ситуації суспільної кризи: влада, опозиція, політичні партії, громадські організації», «Вибори 2019 року в Україні у світлі суспільних очікувань», «Універсальні цінності як морально-етичний ідеал в утвердженні національних інтересів сучасного українського суспільства», «Суспільний ідеал» і «політичний інтерес»: теоретичне осмислення і практика країн світу».

Підготовлено 7 монографій, зокрема: «Суспільні ідеали та уявні проєкції українського майбутнього у репрезентації «діючих» генерацій інтелектуалів ХХ – початку ХХІ ст.» (академік НАН України В.А.Смолій, член-кореспондент НАН України О.В.Ясь), «Національна культура як консолідувальна сила і визначальний чинник формування і згуртування суспільства» (за ред. академіка НАН України М.Г.Жулинського), «Відповідальна політика в сучасній Україні: ілюзії та реалії» (за ред. члена-кореспондента НАН України О.М.Майбороди), «Ідея Європи в суспільному дискурсі сучасної України» (відп. ред. д.і.н. І.Я.Соляр).

Результати виконання програм розглянуто і схвалено на спільному засіданні Бюро і Науково-координаційної ради Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України 14 лютого 2022 р. Загалом інститутам НАН України – виконавцям проєктів згаданих програм за звітний період вдалося отримати ґрунтовні й практично значимі для суспільства і держави результати. Водночас необхідно активізувати процеси впровадження отриманих результатів у практику діяльності органів державної влади, заінтересованих міністерств і відомств, налагодження дієвої системи інформування громадськості про здобутки установ Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України в рамках виконання цільових програм.

Президія НАН України постановляє:

1. Інформацію віцепрезидента НАН України академіка НАН України С.І.Пирожкова про підсумки виконання в 2019-2021 рр. цільових програм наукових досліджень НАН України «Становлення нової якості життя», «Соціально-економічний розвиток України в умовах глобальної нестабільності», «Соціокультурний простір України у формуванні національної стратегії: територіальні ідентичності, ідентифікаційні символи, ментальні практики», «Суспільний ідеал і політичні інтереси в Україні» взяти до відома.

2. Вважати, що завдання зазначених програм виконані у повному обсязі.

3. Відзначити важливість отриманих результатів для наукового забезпечення здійснення політико-правових, соціально-економічних і культурних перетворень в Україні.

4. Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України (академік НАН України С.І.Пирожков) вжити заходів щодо подальшого впровадження результатів завершених програм.

5. Установам-виконавцям проєктів програм у першому півріччі 2022 р. забезпечити висвітлення на інтернет-сайтах установ, в електронних і друкованих ЗМІ, соціальних мережах результатів виконаних проєктів програм, їхнього практичного значення для вирішення актуальних проблем розвитку держави і суспільства, сфер економіки, освіти, культури.

6. Беручи до уваги актуальність розробок, спрямованих на наукове забезпечення політико-правових, соціально-економічних і культурних перетворень в Україні в умовах війни РФ проти України, погодитися з пропозицією Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України та Науково-координаційною радою секції щодо започаткування і виконання у 2022-2024 рр. цільових програм наукових досліджень НАН України:

- «Російсько-українська війна та криза глобального світоустрою: конфігурації, трансформації, рецепції»;
- «Стратегія суспільної трансформації в Україні: проєкт, потенціал, перспективи».

7. Взяти до відома, що:

7.1. Відповідно до п.3 постанови Президії НАН України від 23.03.2022 № 84 «Про оцінювання масштабів та наслідків вимушених зовнішніх міграцій населення України» визнано за доцільне започаткування та виконання впродовж 2022-2024 рр. цільової програми наукових досліджень НАН України «Поствоєнні чинники соціально-економічної резильєнтності України».

7.2. Відповідно до п.4 постанови Президії НАН України від 30.03.2022 № 91 «Про оцінку економічних втрат України внаслідок збройної агресії РФ» визнано за доцільне започаткування та виконання впродовж 2022-2024 рр. цільової програми наукових досліджень НАН України «Реконструкція життєвого простору в повоєнній Україні».

7.3. Проєкти концепцій цільових програм наукових досліджень НАН України, зазначених у пп.6, 7.1, 7.2 цієї постанови, розглянуто і в цілому схвалено на спільному засіданні Бюро і Науково-координаційної ради Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України 14 лютого 2022 року й згодом ґрунтовно доопрацьовано відповідно до нових викликів, що постали зараз перед нашою країною.

8. Затвердити:

8.1. Концепцію цільової програми наукових досліджень НАН України «Поствоєнні чинники соціально-економічної резильєнтності України» (додається).

8.2. Керівником цільової програми наукових досліджень НАН України «Поствоєнні чинники соціально-економічної резильєнтності України» академіка НАН України Е.М.Лібанову, базовою установою з виконання програми – Інститут демографії та соціальних досліджень ім.М.В.Птухи Національної академії наук України.

8.3. Концепцію цільової програми наукових досліджень НАН України «Реконструкція життєвого простору в повоєнній Україні» (додається).

8.4. Керівником цільової програми наукових досліджень НАН України «Реконструкція життєвого простору в повоєнній Україні» академіка НАН України В.М.Гейця, базовою установою з виконання програми – Державну установу «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України».

8.5. Концепцію цільової програми наукових досліджень НАН України «Російсько-українська війна та криза глобального світоустрою: конфігурації, трансформації, рецепції» (додається).

8.6. Керівником цільової програми наукових досліджень НАН України «Російсько-українська війна та криза глобального світоустрою: конфігурації, трансформації, рецепції» академіка НАН України В.А.Смолія, базовою установою з виконання програми – Інститут історії України НАН України.

8.7. Концепцію цільової програми наукових досліджень НАН України «Стратегія суспільної трансформації в Україні: проєкт, потенціал, перспективи» (додається).

8.8. Керівником цільової програми наукових досліджень НАН України «Стратегія суспільної трансформації в Україні: проєкт, потенціал, перспективи» члена-кореспондента НАН України О.О.Рафальського, базовою установою з виконання програми – Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім.І.Ф.Кураса НАН України.

Керівникам програм у тижневий строк забезпечити розроблення проєктів положень про наукові ради програм й підготувати пропозиції щодо складу зазначених рад.

9. Науково-організаційному відділу Президії НАН України разом з Відділом фінансово-економічного забезпечення діяльності НАН України передбачити (за наявності відповідних асигнувань) у 2022 р. та наступних роках кошти для фінансування завдань цільових програм наукових досліджень НАН України «Поствоєнні чинники соціально-економічної резильєнтності України», «Реконструкція життєвого простору в повоєнній Україні», «Російсько-українська війна та криза глобального світоустрою: конфігурації, трансформації, рецепції», «Стратегія суспільної трансформації в Україні: проєкт, потенціал, перспективи».

10. Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України у двотижневий термін після прийняття рішення про виділення коштів на фінансування завдань цільових програм підготувати узгоджені з керівниками програм пропозиції щодо проведення в 2022 р. конкурсного відбору наукових проєктів у рамках програм.

11. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на віцепрезидента НАН України, голову Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України академіка НАН України С.І.Пирожкова та Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України

Вячеслав БОГДАНОВ